

KHRISTIAN LE SUMPAL

By

Timothy Sui Lian Mang

HI CABU HI

Hi Cabu

KHRISTIAN LE SUMPAL

hi
a sumpai neihsun,
a palik pinsin thla khat ah Ks. 17.00 te
in
phun hra tiang rinum zetih i cawmtu,
ka duhdawt mi ka pa hnenah
ka lungawinak
langternak
hrangih
ka hlan
mi a si

A SUNG UM THU

THUHMAIHRUAI

- I. SUMPAL THU IH THEIH THA TETE**
- II. ZIANGTIN MI LEIBA SUNGAH AN
LUT THEU**
- III. BIBLE IN SUMPAL THU IN
ZIRHDAN**
- IV. LEIBA SAL IHSIN ZIANGTIN KAN
SUAH THEI DING**

THUHMAIHRUAI

KHRISTIAN LE SUMPAL thu hi *Gulf Coast Baptist Seminary* ih *Doctorate of Biblical Studies* ka zir mi subject lakih pakhat a si. Tha ka ti zet ih, kan *Biblical School of Theology B.Th course* ih subject pakhat ah ka telh. *Revival Baptist Churches of Myanmar Rawngbawltu Training* ah vawi khat ka zirh dah ih, tha an tizia an rel thei lo. Cabu lawlaw ih suah si sehla, zumtu khristianpawl hrangah thil thahnem a si ding ti ruahsannak tumpi nei in atu ah cabu ih ka suahnak san a si. Cabu siartu hnenah hi cabu hi Pathian in thlawhsuah ah cangter hram seh tiah thlaza ka cam.

Cabu ih suah thei dingih *format* i tuahsaktu Sayama Rachael Lal Siam Mawi hnenah lungawihthu sim ka duh. Calai hnatuannakih tha i petu ka nupi Rebekah nu le cabu mawite ih suak dingih tawlreltu ka nau Paul Van Hre hnen khalah ka lungawithu ka hlan duh a si.

Timothy Sui Lian Mang
President
Biblical School of Theology
Yangon, Myanmar
timothymang@gmail.com
095103980

BUNGI

SUMPAI THU IH THEIH THA TETE

1. Bible sungah direct in si seh, indirect in si seh sumpai thuhla vawi ziangzat hrawng a lang?
(Vawi 7700 hrawng a lang)
2. Bawi Jesu in thuthangtha pali sungah sumpai le hlawnthil thu subject dang hnak in a let kua tam a rel. Ziangruangah si pei?
(Pathian hmun le ram luah theitu a si. Matt. 6:24)
3. Nupa buainakah sumpai hi zatek ziangzat a tel?
50%
4. Nupa buainak suaktertubik pahnih ziang an si?
Nunau le mipa sinak hman **le sumpai**
5. Sumpai le thilri pawl hi kan thih tikah kan keng thei maw?
(Keng thei hlah 1Tim. 6:6, 7)
6. Sum le thilri neih hi ziang tizawngin a tihnung?
**(1Tim. 6:9, 11 – len tum le len duhnak ah har sat–
buainak a tam)**
7. Sum le thilri hi rinsan tlak an si maw?
(Sihlah. A fiang lo, a hnget lo mi an si, 1Tim. 6:17)
8. Kan hmaiah kan lennak cu ziangtin kan kuat cia thei ding?
Luk. 16:9 Cule Jesu in, “Nan hnenah ka lo sim a si, nan sumpai a cem tikah, kumkhaw cennak hmun sungih lo cohlangtu ding rualpi nan neih theinak dingah leitlun sumsaw in rualpi tuah uh.”
Siarbet aw.. 1Tim. 6:18, 19.

9. Kan hlawhman parah ziangruangah phunzai ding kan si lo?
(Ziangahtile kanmah rori kan lungkim ih kan cohlan mi a si.)
10. A hlawhman ah a di a riam lo, a lungkim tawk lo asile ziangtin a tuah ding?
(Hna dang hawl seh)
11. Kan sumpai midang kan pek asile ziang beisei kan nei thei?
(Lk. 6:38 - Pathian in i pe sal ding, mi dangin in pe ve sal ding tiin Pathian ka beisei thei.)
12. Kan pek zat cekci Pathian in in pesal maw?
(Pe hlah – Thuf. 10:4; 2Kor. 9:6)
13. Thil kan pek tikah ziang lungput kan nei ding a si lo?
(Len lohli ding)
14. Mi sum cawinak ih na hmin na thut ve asile **thangah na awkaw.**
15. Ziang vek miphun pathumpawl thawn lungrualten hngawngkol kan phurtlang lo ding?
(1). Mi zang zel (2). Zu in mi (3). Siikan nei lo mi Thuf. 23:20, 21; 24:30-34.
16. Mi zangzel parah ziang a thleng ding?
(A farah ding - Thuf. 24:30-34)
17. Khristian in mi piangthar lo thawn an kawpaw pei maw?
(Kawp aw hlah – 2Kor. 6:12-16)
18. Lian dingin hna kan tuan ding a si maw?
(Si hlah, ziangahtile Pathian thupek a si, Thuf. 23:4)

19. Peknak ih a tawhfung ziang a si?
(Nangmah kha Pathian ah peaw hmaisaw - 2Kor. 8:5)
20. Pathian hrangih na peknak ih a tumtah ziang a si?
(Pathian na duhdawtzia tahnak a si – 2Kor. 8:8)
21. Sum cawi hi Bible in ziang a ti?
(Sum cawinak tei hnenah sal ah a tang – Thuf. 22:7)
22. Ziangah Pathian in midang salih um in siang lo?
(Ziangah tile man i lei mi kan si. Midang salih tang ding kan si lo – 1Kor. 7:23)
23. Thil na lei ding mi hrangah:
(1) ruahmannak-plan (2) thlacam-pray (3) hngah-wait hmaisata aw.
24. Thil na lei hlan ah...
(Ruat hmaisata aw- Budget tuah aw.)
25. Na thil tul mipawl a dotdot in list tuah aw.
26. Sum dawnnakah Pathian hngilh a awlte. Sum thawi buainak a um cih.
27. Ziangtin neih nunnak kan ngah thei sin ding?
(Peknak in)
28. Pathian kan pek tikah sum in a si teng teng a tul maw?
(Tul hlah)
29. Pathian in Mal. 3:10 ah ziang in kam?
(Pathian kan pek le in pe ve ding)

30. Pathian bak ah zo pek ding a um maw?
(**Khristianpawl hnenah, Thuf. 12:13**)
31. Mi farah phun hnih tla:
(1) **Boruak-thilumdan hrial theih mi lo ruangah.**
(2) **Mah le mah farahawk ter – zu in tivekin.**
32. Mi farah kan bawm le ziang kan beisei thei?
(**Thuf. 19:17 - Pek kan si ding**)
33. Mi farah kan bawm hlanah zumtu piangthar kan bawm hmaisad
ding a si. Ziangruangah tile Bible in in zirh! Gal. 6:10.
34. Pathian in in pesaltu ding ah **minung** a hmang.
35. Peknak cu **Pathian hnen** le **midang** hnenih pekin a thawk.
36. Matt. 6:20 vek in, kan pek asile ziang kan tuah hi a si?
(**Kan hlawn thil van ah kan khawl tinak a si**)
37. Pathian ih in pek mi parah **rinum** le **peksal** kan zir asile Pathian
in tamsin in pe ding.
38. Kan **pek** dan i zirin kan **ngah** sal.
39. Thil lei tikah, ziangtin kan tuah ding?
(**A tha bik hawl in lei aw**)
40. Sumpai sal ihsin luatnak ziang a si?
(**Sum hnak ih Pathian ren hrilsawn**)
41. Pathian in retheihnak le lennak hi ziang hrangah a hmang?
(**Kan ziaza thansonak hrangah**)

42. Thil kan lei hlanah ziang kan buah hmaisaisa ta ding?
Sum daih na nei maw, nei lo cekfel aw.
43. Sumpai sal ih tannak rang bik cu **cekaw fel lo ih zamrangzet ih thil lei lohlinak in a si.**
44. Rangzet ih len tumpawl hnenah ziang a thleng ding?
(Farahnak - Thuf. 28:22)
45. **Mifim** cun thil a lei hlanah a cekfel ta.
46. Rual tha sinak siatnak zamrangbik cu ziang asi?
(Na rual sum cawih aw)
47. A tul zet mi cu **cawih** ding a si lo **then** ding a si.
48. **Hna tuan** lo ih um cu Pathian lungthlitum dokalh a si.
49. Ziangtin sumpai harsatnak kan hrial thei ding?
(Hnatuannak in)
50. Sumpai cu **mi thalo** hnenah a tha lo ih, **mi tha** hnen ah a tha.
51. Kan **ngah** mi sunte in khawsak ding Pathian in in duh.
56. Neihnunnak hi Pathian in midang **bawmnak** ding hrangah in pe.
57. Kan sumpai thawn ziang kan buah ti mi in **kan khristian nun** ziang vek a si ti a langter.
58. Kan sum thawn ziang kan buah hmaisabik ding?
(Kawhhhran ah pek hmaisak ding a si)

BUNG II

ZIANGTIN MI LEI BA SUNGAH AN LUT THEU? (HOW PEOPLE GET INTO DEBT)

- Pathian in a fate leiba an neih ding hi a thiltum a si dah lo - Thuf. 22:7; Rom. 13:8. Setan in Pathian fate insung sang siatnakah sum a hmang zet.
- Khristianpawl leiba neih hi a dik lo. Leiba cun khawruahharnak, phurrit, thinphan le tuarharnak a pe.

I. NEIH CIA MI LEIBA

- A. Leiba neih cun rawngbawlnak le hmin a siatter (Sam 37:21; Rom. 13:8).
- B. Peksal cing thei lo ding mi sum cawi cu thil tihnung a si.
 - (1) Thuf. 22:7
 - (2) Neih lo le tlin lo tiang ih sum hman cu sual a si.
 - (3) Leiba cu nunphung ah a cang thei ih, nunphung cu thiatbalsal a harzet.
- C. Innsang tampi cun sumpai hmuntin mi (Goal) an nei lo.
 - (1) Goal cun mi a kaihruai.
 - (2) Goal cu thazet ih zohfel a si a tul, Pathian thu Bible parih a thumawk a tul.
 - (3) Goal cu cahnah in ngan si seh.
 - (4) Ti le tuah ding mi, lei hmasak ding mi a sangsang ten ngan aw. Tul mi pawimawh bik bik lei hmaisai ding in ngan aw.
 - (5) Goal cun tawi hrangah tuah aw.
 - a. Nitin in Pathian cu neitu a sizia hngilh hlah.
 - b. 1/10 pe teng teng aw.
 - c. Hna taima zetin tuan aw.
 - d. A cang thei tawkin na leiba tifel theh tum aw.

- e. 1/10 pe lohli aw.
- f. Na pumpak hrang goal tuah aw.
 - i. Nitin Bible siar
 - ii. Tetti khan
 - iii. Thlacam
- g. Family goal tuah aw.
 - i. Family devotion
 - ii. Family cangvaihnak

(6) Can rei hrang Goal tuah aw.

- a. Pathian ih a lo pek mi sum hlei in ziang na tuah ding?
- b. Family thihnak tawn lai ding hrangah ruahmannak
- c. Fate tlawng kainak
- d. Mawtaw leinak
- e. Inn leinak..tvk.

D. 70% Khristian innsang cun sumpai harsatnak an tawng.

E. Ngah mi hnakin hmang tam hlah.

2. DUH MI HRANG IH SUM CAWI

A. Lungput dik lo in leiba ah mi a hruai.

(1) Mi in in hmu niam pang ding, in hmuhsuam pang ding ... tvk.

(2) Mi hrekkhat cun ngahsal beisei in rualpi an la, sum an hmang.

(3) Siar aw-Sam. 73:23.

B. Leiba neih ih rah cu sum sal ih tannak a si ih, netabik ah innsang khal cawm thei nawn lonak a thlen.

C. Tul mi si lo nawmdeuhnak hrangah sum hman cun buainak a thlen.

- (1) Duh mi lei, tul zet mi si lo cun siatnakah a hruai.
 - (2) Tisa hiarnak – thlemnak a do neh thei lo.
 - (3) A thil lei mi a tha le tha lo a cek lo, a man thawn a tuat lo.
 - (4) Pathian ih kaihhruainak dil a hngilh. Pathian cun na tul tuk mi si lo na lei ding a duh lo. Leiba na neih ding a duh lo ti thei ring ring aw – Matt. 6:33.
 - (5) Ni 7 hngak ta ding dan nunpi aw. Na duhzet mi asile, thutithluknak na tuahnakah Pathian hruainak dil aw. Ni 7 hngak ta aw. A hnuai ih thusuhnakpawl phi aw.
 - a. A daih sum ka nei maw?
 - b. Ka tul zet mi a si maw, ka duh mi men?
 - c. Hi mi loin teh ka um thei maw?
 - d. Kan innsang tul mi rori a si maw?
 - e. Ka lei ding mi hi rinsan tlak a si maw?
 - (6) Ni 7 hngah hrih dan cun ziang a lo bawm ding tile:
 - a. Mi thurawn can na nei thei.
 - b. Nangmah rori thutithluknak na nei thei, thil zuartu ih nawrnak men ruangah si loin.
 - c. Pathian in sum daih a lo pe thei, asilole na lei tul mi rori khal a lo pe thei.
- D. Midingfel cu Bawipai duhzawngih a um asile a tlasam dah lo ding-Sam. 37:25.

3. BUDGET TUAH TLAKSAM

- A. Luk. 14:28 siar aw. Mifim cun thil pakhat khat a tuah tikah butget a tuahfel. Cu lo asile lamzin hrekin a cawlhsan thei.
- B. Lk. 15:13 Siar aw. Fapa tlan hlo cun a hmailam hrang ruahmannak (plan) a nei lo. A neih mi sum tla cu aa zetin a hmang.
- C. Sumpai thu ah kaihhruainak a um lo.
- D. Sum khawl a dawnkham.
- E. Ruahmannak um loin thil leinak a thlen.

- F. Hngeh lonak thin lung a hringsuak.
- G. Sum cazin neih lonak le ruahmannak neihlozia a langter.
- H. A hleihluak ih sumhman tha a pe.
- I. Thuf. 24:3-4 ... Fim zetin Budget tuah ding a si.

4. SUM KHAWL TLAKSAM

- A. Tumtahnak thawn sum khawl aw.
- B. Siar aw. Thuf. 21:20.
- C. Sum khawl khal hi zawngsang theih a si.
- D. Thlatin sum khawl tum aw.
- E. Siar aw. Thuf. 30:24, 25.

5. ZANGZELNAK

- A. Khristianpawl in ziang hmanlo hrangah thil an duh theu.
 1. An nu le pa an rinsan. Nu le pa in an fale hnaṭuan a thupitzia an zirh lo.
 2. Mi dang an rinsan. Mi bawm ding lawng an thlir.
- B. Siar aw 1Thess. 3:10. Pathian thiltum cu hnaṭuan ding a si.
- C. Na hnaṭuannak pai lungkim ko hna ṭuan aw, Kol. 3:22.
- D. Siar aw Thuf.13:11.

6. RANG TUK IH LEN TUM

- A. Siar Thuf. 28:20.
- B. Siar Thuf. 2:11.

7. DUHHAMNAK

- A. Milai cun a ṭul mi hnakin tam a duh, Thuf. 23:4-5.
- B. Rang zetin tapi khawl an tum.
- C. Anmai hrang lawng an ruat. Mi dang bawm le pek an siang dah lo, Thuf. 14:21.

- D. Milai in kanmai hrangah a ṭhabik kan duh ṭheu.
- E. Khristian cun kan tisa ih lei a duh mi el ding kan si
Lk. 9:23.

8. DIKLONAK

- A. Thuf. 21:6.
- B. Thuf. 11:1.
- C. Thil pakhat khat kan zuar tik ah asinak zate si loin, a hrek lawng rel cu soal a si.
- D. Tlin lo mi lei cu dik lonak a si- Thuf. 19:1.
- E. Sumpai an harsat lai ih a miat lak cu a dik lo - Thuf. 28:8.
- F. Ṭanghmasialnak ruangih mi a miat lak cu a soal- Jer.22:13.

9. KHAWVEL NAWMNAK

- A. Thuf. 21:17.
- B. Khawvel nawmnak cun a dik lo mi himnak (false security) a thlen- Isai. 47:8, 9.
- C. Nawmnak hawltu cu thlarau lamah a thi- 1Tim. 5:6.
- D. Ritnak thilpawl hin Innsang tampi a siatter- Thuf. 23:21.

10. HNAṬUPI/ PASAL VEK IH NEIH

(Mariage to a job)

- A. A hnaṭuan ih sal ah a tang.
- B. Khrih i luahkhat si loin, mah le mah ih luahkhat mi ah a cang.

11. HNAṬUAN NEIH LO NAK

- A. Zangzel ruangah.
- B. Hmai lam ih ṭul lai ding ruat lo.

12. HNA CEKFEL THAT TAWK LONAK

- A. An mi theihfiang lo hnenah sum an pe.
- B. A hmai lam khawkhan- ruahmannak an tla sam.
 - 1. Thihnak
 - 2. Fate nupi/ pasal neih
 - 3. Dam lo ... tvk.
- C. Thusimtu 6:3, 4.

13. SUMPAL RUANGIH KHAWRUAH HAR

- A. 1Thess. 6:10.
- B. Thuf. 18:11.
- C. Sumpai ruangih khawruahharnak cun natnak a thlen thei.
- D. Matt. 6:24-25.
- E. Sum kan pek le kan pek mi pa a fehnak kipah kan thinlung in a thlun.
- F. Mi bumnak ih ngah mi lennak cu rah a nei lo ding- Matt.13:22.
- G. Sumpai ruangih khawruahhar cu Pathian duhnak ah a um lo ti lang tertu hmingsinnak pakhat a si, 1 Tim.6:9.

BUNG III

BIBLE IN SUMPAT THU IN ZIRHDAN (BIBLE PRINCIPLE OF FINANCE)

I. PATHIAN CU SERSIAMTU LE NEITU A SI

A. Sersiamtu a si ih, ziangkim hi amai ta an si.

1. Sersiamtu a si vekin neitu a tling a si.

a. Sem. 1:1

b. Sam 24:1

c. Sam 50:10

d. Haggai 2:8

e. Kol. 2:16

2. Neitu ti le neih mi ti cu a bang aw lo.

a. Milai cun ziangkim hi a nei dah (own)
lo ding, Kol. 2:16.

b. Khristian cun Pathian in in kilkhawi
ding ih, a sian tawk lawng a nei
(posses) ti a theih a tul. Asinan neitu cu
Pathian a si- (Ownership)

c. Heb. 1:1-2

3. Kan neih mi zate hin Pathian ta a si ti theih le
lungkim a tul. Thil ziangkim hi an sinak ding
hmun le ram ih diktakih an um hnuah Pathian
in kan ke in khihmuh ih, ih hruai ding,
Thuf. 3:5-6.

4. Jesu si seh la ziangtin a tuah ding ti lungput
keng ringring aw.

a. A hmaisabikah cun thil harsa a si men
ding. Innsang in thil kan tuah kip le kan
nitin nun ah, Jesu si sehla ziangtin a ti ding?
ti sutaw ih nun zir aw.

b. Thuf. 3:5-6

c. Ziangvek boruak khal Pathian in a uk ðeh so khaw. Sumpai lamah tingaihnak um lo ih na theih a si khalle Pathian in a uk ðeh.

5. Boruak kan tawn mi pohpoh, khawruahhar mangbang, buainak kan tawn mi pohpoh hi Pathian ih tawg ding an si, kanmah ih tawng ding an si lo tithiam nun ziraw. Ziangha tile ziangkim hi a neitu cu Pathian a si. Na rin asile Pathian in ðuanvo a la ding.

B. Sumpai kiltu sinak cu Matt. 25:14-30 ah tehkhinnak kan hmu.

1. Patian cu NEITU ram hla pi ih khaulawng vekin.
2. 'A siahhlawh' pawl kha khristianpawl, sumkiltu timi cu, 'Mi thil kilkhawi saktu,' tinak a si.
3. 'Talent' cun sum a hmuhsak. Siahhlawhpawl kha 'talent' sumdawng dingin pek cio an si.
4. Rinum siahhlawhpawl cu an bawipa a thlensal tikah lawmman pek an si.
5. Siahhlawh rinum lo cun a bawipa ih pek mi sum cu a hlawhsam pi. Cang 27 ret men hnakin Bank ih ret ih a pung khal a ðathnem thu a rel.
6. Pathian cun a siahhlawhpawl hnenih a kilter mi Gospel karhnak ding hrangah fimzet ih an hman ding a beisei.
7. Pathian in kan zate hin – sumpai ngah thei – hawl theinak – titheinak bangrep cio in in pe lo. Asinan sumpai hawl theinak cu in pe cio.
8. Sumkiltu cu a Bawipai thu ngai le rinum ding a si- 1Kor. 4:2.
9. Sumkiltu ða cun a kilkhawi mi mankhunzia a thei ih, a Bawipai sunlawinak hrangah fimkhur zetin a hmang.

2. 1/10 HNAK MAL PE HLAH

A. 1/10 pe aw. Neitu taktak cu Pathian a si ti langternakah.

1. 1/10 cu kan thil neih kan pe a si lo. Pathian ta a si. 1/10 pek lo cu Pathian thil fir a si. Pathian thil fir phahin sumpai hlawhtlinnak a um thei lo.

a. Mal. 3:8

b. 1Kor. 9:6

c. 1/10 Pathian pek a si lo ah cun, Setan in a la ding. 1/10 pek khal Pathian thu Bible rinnak a ʔul ih, Pathian in a thu cu thlawsuah a pe ringring.

2. 1/10 cu 10% a si.

a. Abraham-Sem. 14:20

b. 1/10 cu Pathian ta a si.

c. Jakop-Sem. 20:28

3. Dan in 1/10 a ngen.

a. Pui. 27:30. Serh le sang dan cu Khraws in a ʔiatbal nan, nuntukhawsaknak lam dan cu hman a si lai.

b. 1/10 cu dan hlan ih din a si zo. Sem. 14:20.

c. 1/10 cu dan in a run ngen.

4. 1/10 pek cu Thuthlung Thar Khristian ʔuanvo a si.

a. 1/10 pek cu Khristian peknak zir thawhnak hmun le ram ʔha a si. Sumpai thuih zalennak nun ram luhnak kawtka khal a si.

- b. Jesu in a 1/10 a hnawng lo-
Mat. 23:23.
- c. Rawngbawltu sawmdawlnak ding
hrangah- 1Kor. 9:7-14.
- d. Paul in Sunday ah pe uh a ti, 1Kor.
16:2.

- 5. 1/10 pek cu Pathian thulunnak langnak pakhat
a si. Bawipa kan duhdawtnak khal a lang- 1
John 5:2-3.
- 6. 1/10 petu thlawsuah pek ding Pathian in a tiam
– Mark 3:10.

B. Peknak diktak cu mi in 1/10 tlun a pek tik lawngin a thawk.

- 1. 1/10 cu a hlu (offering) a si lo. Ahlu cu Bawipa
hnen ih siannak hrimhrim ih pek a si. 1/10 tlun
ah a si. Peknak ih a tumtah mi cu sumpai si seh,
thlai si seh, Bawipai sunlawinak dingah a si.
- 2. Khristian diktak cun siannak thilpek (offering)
pe ding a si. 1/10 men lawng a si lo. Peknak
diktak cu 1/10 lan i pek tik lawngin a thawk.
- 3. Lk.6:38 Na pek le na ngahsal ding. Bible sungih
peknak cu Pathian thutiamkam in a thlun ringring.
- 4. Thuf. 3:9-10 ‘Pe’ – ‘Ngah’.
- 5. Siar aw – Mk. 10:28-30.

C. Bible in peknak a zirhdan:

- 1. Na neih-na ngahdan vekin pe aw- Danp. 16:17.
- 2. Zarh tin pe aw- 1Kor. 16:2. Thla tin hlawhman
ngah asile thla tin pek a tul ding.
- 3. Siang zetin pe aw 1Kor. 9:7. Pathian cun thinlung
a zoh, ziangzat na pe ti lam a zoh lo. Siang zet le
lungawi zetin pe aw. A dan vek men in pe hlah.
- 4. A lakin pe seh – Matt. 10:8. Pathian in

neihnunnak a lo pek mi hi khawl thluh ding ah a si lo, feh kual dingah a si. Luke 6:38 le Matt. 10:8 na zum asile nunpi hnik aw. Na nunnak ah sumpai malsawmnak thilmak na hmu ding.

5. Nangmah rori kha Khrih ah peaw aw. Bawipa kha bel tuahtu vekin na nun lo uk ding siang awla, nang kha bel lei si aw. Nitin nangmah ah thi awla, cu tin na nun Khrih in a lo uk thei ding.

6. Bawipa in a lo pek vekin mi t̄ul mi pe ve aw: James 2:14-16; Gal. 6:10; 1Jn. 3:17-18.

7. Mi rethei, mi tlasam pe aw- Thuf. 19:17.

8. Pathian thusimtu pe aw.

9. Ngah salnak ding lamzin ih Pathian ruahman mi a si ruangah pe aw. Na pek le na ngahsal ding.

3. PATHIAN IN KAN T̄UL MI IN PE DING IN IN TIAMKAM

A. Pathian in kan nunnak hrangih t̄ul mi in pe ding in in tiamkam.

1. Mat. 6:33

2. Luke 12:7

3. Fil. 4:19- A t̄ul tikah, t̄ulnak a um tikah Pathian in mi a pe. T̄ul mi a tam le Pathian i pek mi a tam ve. T̄ul mi nei ih kan theihawk le kan um ding hi Pathian in a duh. Cu lawng lawng ah Pathian cu in petu a si ti kan thei ding.

4. Pathian in kan duh mi kip kan ngah ding tin in tiamkam lo. T̄ul mi lawng pek ding in tiam, duh mi a si lo. Kan t̄ul mi hnak tam tla in in pe theu.

B. Pathian ih a lo pek mi ah diriam tawk zir aw.

1. 1Tim. 6:6. Kan duhhiar mi, mi thil kan dawtnak hin Khristian nehnak nun nei thei lo ko in tuah. Neih tawk ih diriam thei lo ko Setan in Pathian

fale a thlem ngah thei zet. “**Hih thil pakhat te hi**” ngah ningla cu, ti in! Hi mi te hi nei ningla cu ka duh tawk thlang ding nan, ti cu thu phan a si. Diriam tawk nun nei ding cun nangmah ah thi aw- Gal. 2:20. Diriam tawk nun ti mi cu zir vivo a si. Zoh hnik:

a. Heb. 13:5

b. Khawvel thilri dawt hrial aw, bang aw.
Rom. 12:2

c. Khawvel cun fimzet le hrawkhrawl zetin Khristianpawlih tisa hiarnak, mit cakhiarnak, pawrhawknak- duhdawtnak hi a cawktho. Siar aw – Thuf. 21:6.

d. Na mit sangkaa le na hna sangkaa khar ðeh aw. Bawipa cun sumkiltu rinum na si ding le na neih tawk ih na diriam ding a duh a si.

C. ʤul mi le duh mi a bangawk lozia zir aw:

1. ʤul mi ti mi ah cun nunnak hrangih ʤul mi rawl, hnipuan, umnak ding inn, hnaʤuan, fale hrang tlawngkainak ...tvk.

2. Duh mi ti mi cu na thinlung ih na duh mi, lo theih lo i ʤul mi si lo. Sum hlei fuan neih tik ah duh mi cu lei ding a si.

3. Duh mi thil hi an sual thluh cuang lo. ‘**Thil duh neih**’ hi sual a si cuang lo. Na duh mi thil lei ding ah Pathian thinlung pur in bih ta aw, Pathian hruinak dil aw. Innsang ʤul mi lei hnu ah le leiba pek fel ðeh hnu lawngah na duh mi thil cu lei aw.

4. Neihnunnak cu Pathian ih a peaw mi le hmuitin mi thleng ngah ding ih hnaʤuan hruthro pawl hnenah a tiam- Matt. 25:14-30.

5. Mi in a neih nunnak cu a mai diriamnak hrang men lawngah si loin, Pathian sunlawinak hrangih

a hman a si ah cun Pathian in a thutiam a sunlawih
ih a cawi mawi ding –Mal.3:10.

6. Nun tuangtlam ten nung aw. Thil mankhung
hmang hlah.

7. Lennak- neihnunnak diktak cu ‘**thilri**’ a si lo.
Kol. 3:1-2. Lennak diktak cu ‘**Runtu Bawi Jesu
Khrih theih**’ hi a si.

D. Khristianpawl ih nun ah neihnunnak hnak ih mankhung
le sunglawi sawn an um.

1. A nunnak thlarau

a. Mk. 8:36

b. Matt. 16:26

2. Fimnak le thiamnak

a. Thuf. 16:16

b. Job 28:12-29

3. Hmin thatnak

a. Thuf. 22:1

b. Thusim. 7:1

c. 2Kor. 8:18

4. Tuarnak

a. 1Pe. 1:7

b. James 1:2-3

c. Lk. 6:48

5. Patian tih Sam. 19:9-10.

4. INNSANG BUDGET TUAH AWLA, NUN PIAW

A. A man that hmais a ta ring ring aw Luke 14:28-30.

B. Hmannak lam sup aw, control ti cu budget tuah mi na
neih lo ah cun a cang thei lo. Lk. 15:11-32 ih budget nei
lo ih sum hman siatnak a sizia in zirh. Na sum hmannak na
control lo asile Bawi pai rawngbawltu na sinak na hmin a
sia ding.

C. Pa cu insang lu asi ih, insang sumpai tuanvo latu khal a

- si. Nupi ih bawmnak khal a tul ding.
- D. Supawknak, sikan neih hi cu a tul zet, Budget control hmang tha thei ding cun.
- E. Rinnak i thil lei in Pathian hniksak hlah.
- F. Ca hnah rori ih ngan - Ngahnak le hman nak – hi a tul zet mi a si.
- G. Sum hman dan tlangpi cu hi tin si seh la:-
 - Ngah mi sung ih 70% cu nuntu khawsaknak ih tul mi hrang ah; 20% leiba; 10% khawl.

5. TAIMA ZET IN HNAṬUAN AW

- A. Na hlawhfapawl cu dikten tuanman pe aw- Kol. 3:22
- B. Taimaknak cu hlawhtlinnak a si.
- C. 2Thess. 3:10
- D. Kol. 3:23
- E. Thuf. 24: 27
- F. Thlacamnak thawn nasa takin ruat aw. Nupi in a lengah (insang tanta in) hna a tuan pei maw ti hi!!
 - 1. Tuih sun ah nupi tampi cu hna an tuan, ziangah tile an sum lut mi in a daih lo.
 - 2. Preschool nauhak neipawl cu inn ih an um a tha- Tit. 2:4-5. Kan din hmun siat ruangah nupi khal hna an tuan a tul theu, a cang thei a si ah cun inn suahsan hlah hai sehla a tha.
 - a. Thuf. 31 in innsang nu hnaṭuan le a innsang pehtlaihawknak dan in sim. Cuih nu cun hih tlinnakpawl a nei:-
 - 1. A pasal in a rinsan - (vv.10-11)
 - 2. A pasal ih nitin tul mi a pe- (v.12)
 - 3. A pasal cu a hnaṭuan mi in a bawm- (v. 13)
 - 4. Zingten a tho ih, breakfast a tuah- (v. 15)
 - 5. Fimkhur zetin sum a hmang- (v.16)

6. Tlai zet tiang a t̄uan- (vv. 15, 18)
7. A innsang hrangah hnipuan a t̄hi- (vv. 19, 22)
8. Mi rethei a bawm- (v. 20)
9. A thil tuah mi a zuar- (v. 24)
10. A innsang a kilkhawi ih, a zangzel lo- (v. 27)
11. A falepawl in an duhdawt ih, an upat- (v. 28)
12. A pasal in a fak- (v. 28)
13. Pathian a t̄ih (v. 30).

6. HMAN HMAN SUM KHAWLAW

- A. 10% cu khawl ring ring aw.
- B. Mifim cun a khawl ih, Mi aa cun a hmang- Thuf. 21:21.
- C. Thuf. 6:6-8.
- D. Thil pipa tumnak nei in khawl aw.
- E. 10% khawl thei lo in, leiba pek a t̄ul a si khal le malte tal khawl tho tho aw.
- F. Rawngbawlnak hrangah pe aw.
- G. Na fate hrangah khawl aw. An tlawngkainak hrang ... tvk.

7. NA THLA CAM A PHI LO PE DING IN PATHIAN CAN PE AW

- A. Khristian nun ih lungawinak ropizet pakhat cu kan thlacam Pathian in a phi in pek hmuh hi a si. Thil na lei hlanah thlacam aw la, man awlten lei ding na hmu khal a si thei, lei t̄ul loin Pathian in a lo pe khal a si thei- Sam. 37:7a.
- B. Pathian ih duhnak dil ring ring aw. Na t̄ul mi lo pe ding in Pathian can pe t̄heu aw- James 4:8.
- C. Na theih ringring ding mi cu – Bawipa in na thilri neih

mi a thei, thlarau lam ih na tul mi khal a thei. Nangmah na tan laknak thlah ta hrat i, ziang kim ih amah na rinsan ding a duh bik.

D. Sumpai thu ah thutitluknak tuah a tul i kipin Pathian hruainak hawl ring ring aw.

E. Pathian in na hrangih a lo duhsak mi cu na thil tul mi amah dil ding le mi thil dawt hrial ding a duh- James 4:2-3.

F. Pathian cun mi pek a duh: Kan duhdan si lo ih, amai duhdan i kan dil ding hi a thupi mi le a tul mi cu a si- 1Jn. 5:14-15.

8. LEIBA HNUAI IN ZIANGTIN KAN SUAK THEI DING?

A. Leiba thang hrial aw. Kum a rei vi vo cun suah a har zet.

B. Nupa tanrual a thupi zet Thusim. 4:9-10.

C. Nunnak hrang ih tul mi si lo ah na sum hman cawl aw.

D. Na thil neih mi na tul zet mi si lo hmuah zuar aw la, na leiba sam aw.

E. A bakin thil lei bang aw.

F. Thla tin sum lut na neih mi in pe vivo aw.

G. Leiba nei hlah- Rom. 13:8.

H. Hmui tin ni can bi khiah nei aw.

I. Rang zet ih len tumnak hrial aw Thuf. 28:22; 2:11.

J. Leiba dang la bet nawn hlah.

K. Mi ih sum cawinakah na hmin thu ve hlah.

1. Thuf. 6:1-5.

2. Na hmin na thut le mawhpurhnak na nei ve.

3. Sum cawi mi cu can bikhiah ih pek thei lo asile mawhpurh na nei hngal.

4. Rualpi le sungkhat thawi pehtlaihawknak siat nak a si.

5. Leiba thawn pehparawih, Pathian dan a pahbal.

a. Rom. 13:8

b. Lk. 14:28. Planing ṭha ten nei aw.

c. Thuf. 11:15.

6. Thuf. 22: 26-27

7. Thuf. 17:18

M. A bak ih thil lei hrial aw.

1. Lei lai ah cun a awl zet nan, thang ih awkawk ter a si.

2. Na sumpai na hmandan le nan kikhawidan cu Khrih thuthennak tohkham hmaiah a lang leh ding- Lk. 16:10-11.

9. A CANG THEI TAWK IN SUM CAWI HRIALAW

A. Loh theih lo a si lo ah cun sum cawi hlah.

B. Thuf. 22:7. Sum cawitu cu pek ding can bikhiah ih a pek thei lo tikah a sum cawinak tei sal ah a tang.

C. Loh thei lo ih ṭul mi si lo hrangah sum cawi hlah, cu hnakin sum khawl awla, na neih kim tikah lei leh sawn aw. Ṭhinnakah, mawtaw, bicycle, cabuai ... tvk.

D. Bible in sumcawi cu in khap bem bem lo. Thuthlung Hlun cun sum cawi a siang ko. Ei le in ding neih lo tik le nat tik ah cun cawi a siang ko. Asinan tuih san ih loh theih lo ṭul mi si lo ih sum cawi thawi rawi ding a si lo.

1. Matt. 5:42

2. Suah. 22:14

3. Sam. 37:21

4. Thuf. 22:7

5. Thil tum zet ṭhahnem hrangih sum cawi cu Bible in a kham lo.

6. Ngah salnak ṭhazet ih sum cawi cu Bible in a kham kher lo. Kuan salnak um lo cun cawi lo ding.

E. A nei lo tuk lawmmam cu sum pung in cawih hlah.

1. Danp. 23: 19-20

2. Suah. 22:25

- 3. Thuf. 28:8
- 4. Sam. 112:5
- 5. Thuf. 19:17
- 6. Lk. 6:34-35
- 7. Neh. 5:1-13

F. Sum cawi cu mi bawm thei lo Pathian ah a cangter ih,
Pathian hmin a siater Fil. 4:19.

10. THIL HMAI SA DING NA RET DAN DIK SEH

- A. Jesu - A pakhatnak
- B. Innsang - A pahnihnak
- C. Hna - A pathumnak

11. KHRISTIAN HNEN AH THU RAWN TUAH AW

- A. Thuf. 11:14
- B. Thuf. 12:15
- C. Thuf. 20:18
- D. Thuf. 19:20
- E. Thuf. 8:33
- F. Bible sungah ruahnak thu rawn ding a um. Ruahnak fim le tha mi pe theitu bik a si.
- G. Na nupi ih ruahnak pek mi thlauthla hlah. Bawi pa ah Nupi/ Pasal cu Pakhat an si. Innsang sumpai thuhla ah nupi cu rawn ding a si.
- H. Pastor hnen in ruahnak dil aw.
- I. Pathian mi hnenin ruahnak la aw.
- J. Na rualpi ruahnak dil aw.
- K. Zumtu khawruat thiam ruahnak dil hreh hlah – Thusimtu 4:9-10.
- L. Sumpai thu ah Khristianpawl in ruahnak (advice) hawl lo in an hlawhsam theunak san cu:
 - 1. Hngalnak: An harsatzia mi in an thei ding ti an phang.
 - 2. Tih hrutnak

3. Theih lonak

4. Tang hmasialnak

M. Mi tampi in sumpai thu ah ruahnak dik lo an nei:

1. Sum cu soal hmuah hmuah ih hrampi asi 1 Tim. 6:10.

2. Len hi soal asi, (Job, Abraham, David, Solomon pawl mi lian an si.)

3. Retheih hi Thlarau mi ih ruahnak – 1 Tim 5:17. Bible in Pathian fatepawl cu an rethei ding tin in zirh lo.

4. Sum in lungawinak a lo pe ding Lk. 12:15; Thusim. 5:10-11.

5. Khristianpawl cu rethei ding ih Pathian ruat an si.

N. Sum neih ih tih nunnak:

1. Lk. 16:13

2. Lennak cun Pathian rinsan nawn loin amah le mah rinsan awknakah a hruai thei. Pathian cu ziangkim petu asi ti hngilh hlah.

3. Sum ngah sin sin duhnak.

4. Innsangah can hmang loin hmun dangah can rei pi pi hmanna a si.

BUNG IV

LEIBA SAL IHSIN ZIANGTIN KAN SUAK DING?

Sum sal ih tannak cu sum kha Khristian ih lal ah a can ruangah asi. Sum kha Khristian ih sal si ding a si nan; Bawipa Jesu in hi ti in a ti- Lk. 16:10-13.

Khristian cun kan tul mi in pe le in bawmtu dingah kan mit hi Bawipa lam lawng kan zoh ding a si.

Khristian innsang in an sum lut lam hnakin an hman mi a tam ti an theih asile ziangtin sum sal ihsin kan luat ding ti a cekawk lohli a tul. Thang ih awk awk hi tih nung zet a si.

Sumpai thu ah ruahmannak neih hi a thupizet.

Jesu in Lk. 14:28-30- ruahmannak nei hmaisai lole a man tuatta loin project tuah hlah. Na tuan suak hlanah a man tuatta aw.

Leiba sal i sin luat dingah a hnuai ih thupawl hi an thupi:

1. NA SUAL PHUANGAW LA, PATHIAN RINSAN AW

A. Sumpai luan deuh ih na hmannak, a tul lo mi ih leiba na neihnak, thil tul tuk lo lei na hmannak pawl tla cu thil dik lo – sual an si ti theiin Pathian hnenah ngaidam dil aw – 1Jn. 1:9.

B. Innsang ah lungrualten fang khat thawkin Bawipai sumkil tu ka si ti theiin fimkhur zetin thawk uh.

C. Duh mi le tul mi a bangawk lo zia zir aw.

2. NA SUM LUT CAZIN FELTEN TUAH AW

3. 1/10 DIK TEN PE AW

A. 1/10 tlun ah ziangzat na pe ding ti Bawipai hruainak dil aw, hawl aw, rinsan aw.

B. Na pek lo ah cun, na leiba in na luat thei lo ding.

4. NA LEIBAPAWL CAZIN TUAH AWLA MAL TE TE IN PE AW

- A. Na leiba neih mi cazin tuah aw.
- B. Na leiba cu can bikhiah ah pek tum aw.
- C. Na leiba cu can bikhiah ih na pek thei lo asile:
 - 1. Na leiba neihnak te hnenah thaten sim aw.
Diknak hi a thupizet.
 - 2. Tangdawr ten upatzet in zangfah va dil aw, na pek theidan ding, na ruahman dan sim aw.
 - 3. Na ruahman mi a pawm thei lo asile a duhdan tla sut aw.
- D. Leiba pek thei lo hrial aw.
- E. A bakin thil lei nawn hlah.
- F. Rom. 13:8 nunpi tum aw.
- G. Na leiba pe aw, na sum hman sup aw, khawl aw.
- H. Leiba na neih laiah a dang leiba nei bet hlah.

5. BUDGET TUAH AW

- A. Na innsang budget ah thiltul hmaisasa sa ngan aw.
- B. A cemzat ding fimkhur ten tuat aw.
- C. Na sum lut mi 70% cu nunnak zualpi hrangah; 20% cu leiba hrangah; 10% khawl aw.
- D. Na budget in lo uk seh.
- E. Hmailamih na tul lai ding mi thil ruahman cia aw.
- F. Leiba neih do aw.
- G. Nupa tan tlang a tul.
- H. Tenren zet in, mal deuhih nun zir aw.
- I. Na lei hlan ah ruat ta aw:
 - 1. Ka tul tak tak maw?
 - 2. Sum ka nei maw?
 - 3. Lo theih lo ih ka tul mi a si maw?
 - 4. Ka hngak thei hrih maw?
 - 5. Ka tul mi maw ka duh mi a si?
 - 6. Jesu si seh la ziangtin a tuah pei?

6. NA ṬUL ZET LO MI NA THIL NEIH MI ZUAR AW

- A. Mifel hnenah zuar ngah dingin thlacam aw.
- B. 2Siangpahrang 4: 1-7 Siar aw. Nuhmeinu in a thil a zuar.

7. A CANG THEI LE PART TIME HNA ṬUAN AW

- A. Na sumlut in nan daihawk tawk lo asile part time hna hawl aw.
- B. Hna‘uan aw. Hna‘uan mi Pathian in a sunlawih. Pathian thil tum a si- Sem. 3:19.
- C. Sum luan tuk ih hman kha hlawn aw.

8. PATHIAN IN LO BAWM DING IN CAN PE AW

- A. Na ṭul mi hrangah thlacam aw. Jn. 15:7 siar aw.
- B. Sumpai hrang le na ṭul mi hrangih thla na cam mi cazin tuah awla, na ngah ni ngan aw.
- C. Na pumpak in Bible zir aw, na innsang khalin zir uh. Kawhhranah rinum ten um aw.
- D. Ṭulnak a um tik ah Pathian in mi a pe.
 - 1. 2Sph. 4 in Khristian mangbang vansan tawn tikah PATHIAN bawmnak dil ding a langter.
 - 2. A Pasal a dam laiah cun, an leiba hrangah a pasal a ring nan, atu ah cun Pathian lawng rinsan ding a nei thlang.
 - 3. Duhhril ding a nei. Pathian in a pasal a laksak ruangah phunzai le Pathian camriam, asilole Pathian rinsan ding a nei thlang.
 - 4. Elisha a sim lohli. Pathian a hmuh sak.
 - 5. Nuhmeinu cun Pathian mi a rinsan.
 - 6. Nuhmeinu in Elisha ih thupek a lun tik ah Pathian kutcak a lang.

7. Pathian cun tuihni khalah sumpai harsat canah,
mangbangvansan canah mi a bawm tho tho.

E. Mk. 11:12

F. Jn. 15:2

G. Mat. 7:7-8

H. Mat. 7: 9-11

9. SUM KHAWL THAWK AW

A. 1/10 pe hmaisabik aw.

B. 10% cu khawl aw.

10. NA NUN UKTU- LAL AH PATHIAN SI SEH

A. Pathian cu sersiamtu le ziangkim neitu a si ti pawm aw.

B. Ziangkim lal ah hmang aw.

C. Na tuanvo le na tul mi lo bawmtu ah siang aw.

D. Nan innsang pumhlum le neih mi hmuah Pathian hlan
aw, pe aw.

E. Pathian in a duhdan vek i lo ser dingin pe aw aw.

F. Piahtana cu Pathian in a kutcak langternak can
remcangah a hmang thei ti theiaw.

G. Zianghman loah cang awla, Pathian in a lo hmang ding.

H. Kol. 3:23

I. Kol. 3:17

11. THIL HMAISA DING HMAISA TER AW

A. Na nun ah Jesu hmaisabik seh.

B. Na innsang ah can tawk fangzet hmangaw.

C. Kawhhran thlauthla hlah. Rawngbawlnak.

D. Na Pu hnen ah hna tha ten tuanaw- Bawipa hnen ih
tuan bangin.

E. Danp. 4:29.

Cem Hrih Ta E!
